

УДК 339:327(494+4) «20»

О.А. КАПІНУС

РОЗВИТОК ВІДНОСИН ШВЕЙЦАРСЬКОЇ КОНФЕДЕРАЦІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ СПІВТОВАРИСТВ У РАМКАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ

Капінус Оксана Андріївна – аспірантка кафедри країнознавства і міжнародного туризму факультету міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка

У статті досліджено етапи та характерні особливості розвитку відносин Швейцарської Конфедерації і європейських співтовариств у контексті членства Швейцарії в Європейській асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ). Прослідковано взаємовплив між відносинами Швейцарії з ЄС і її членством в ЄАВТ.

Ключові слова: двостороннє співробітництво, європейські співтовариства, європейська інтеграція.

В статье исследовано характерные особенности развития отношений между Швейцарской Конфедерацией и европейскими сообществами в контексте членства Швейцарии в Европейской ассоциации свободной торговли (ЕАСТ). Изучено взаимодействие между отношениями Швейцарии с ЕС и ее членством в ЕАСТ.

Ключевые слова: двустороннее сотрудничество, европейские сообщества, европейская интеграция.

In the paper is investigated the characteristic features of the development of relations between the Swiss Confederation and the European Communities in the context of the Switzerland's membership in the European Free Trade Association (EFTA). There are studied interactions between the Switzerland – EU relationship in correlation with Switzerland's EFTA membership.

Keywords: bilateral cooperation, the European Communities, European integration.

© О.А. Капінус, 2012

Відносини між Швейцарською Конфедерацією та європейськими співтовариствами, а сьогодні Європейським Союзом (ЄС) визначаються низкою чинників, серед яких варто виділити загальну тенденцію до інтеграції, яка характерна для Європи післявоєнного періоду, економічні інтереси та політичну традицію, яка у випадку Швейцарії ґрунтується на історичному підґрунті функціонування її політичної системи.

Зовнішньополітична стратегія Швейцарії спрямована, перш за все, на захист нейтралітету, послідовне дотримання якого вберегло державу від руйнівних наслідків світових воєн. Однак така стратегія разом з іншими факторами суттєво стримує її євроінтеграційний потенціал. Як зазначає Р.Швок, критичне відношення Швейцарії до європейської інтеграції та європейських інститутів традиційно визначалося виходячи з п'яти позицій: 1) національної ідентичності; 2) нейтралітету; 3) норм прямої демократії; 4) федералізму; 5) економічних інтересів [1, с.100].

В цьому контексті основне завдання політичної еліти Швейцарії полягало і полягає в недопущенні того, щоб критичне відношення суспільства до інтеграційних процесів призвело до ізоляції держави в загальноєвропейському політичному і особливо в економічному контексті. Відтак було обрано прагматичний зовнішньополітичний підхід, який залишається актуальним протягом більш як п'яти десятиліть і передбачає поглиблення співпраці зі збереженням суверенітету і свободи дій з максимальним відстоюванням національних інтересів.

Актуальність дослідження проблематики взаємовідносин Швейцарської Конфедерації і європейських співтовариств у контексті членства Швейцарії в ЄАВТ продиктована своєрідністю та фактичною унікальністю європейської політики

Конфедерації, а також незначною кількістю політологічних досліджень даного феномена в українській науці. Особливої актуальності та значущості тема набирає в контексті переговорів між Україною і ЄС про асоціацію.

В українській політології дослідженню розвитку відносин ЄС з державами ЄАВТ, зокрема зі Швейцарією, приділено дуже мало уваги. Окремі моменти досліджуваної проблематики можна знайти в працях, які присвячені історії європейської інтеграції (В.Довгань, Є.Кіш, В.Копійка, В. Посельський, Т.Шинкаренко). Натомість в західній науці, а особливо в середовищі швейцарських науковців запропоновані проблеми набули достатньо глибокого наукового дослідження як з історичної, так і з політологічної, економічної, соціологічної та правової точок зору. Провідними фахівцями в даній сфері є Д.Бльотцер, М.Валь, Н.Гролімунд, Т.Котьер, Р.Мауергофер, К.Черч, Д.Фрайбурггаус, Р.Шворк, та ін.

Основним завданням дослідження є виявлення особливостей розвитку відносин між Швейцарією і ЄС та з'ясування ролі і значення Європейської асоціації вільної торгівлі у цьому процесі. Ключовою дослідницькою тезою є доведення того, що членство Швейцарії в ЄАВТ відіграло важливу роль у визначенні стратегії її відносин з Європейським Союзом.

Створення європейських співтовариств (1952 р. – Європейське співтовариство вугілля і сталі (ЄСВС), 1957 р. – Європейське економічне співтовариство (ЄЕС) і Євроатом) у Швейцарії було розкритиковане за надмірний протекціонізм, схильність до інтервенцій, наднаціоналізм, централізм і бюрократію. Особливо активними в критиці виявилися бізнесові та промислові групи, хоча в інших державах саме інтереси бізнесу були одними з локо-

мотивів інтеграції. Це пов'язано з тим, що ключові і стратегічні галузі швейцарської промисловості були захищені державними протекціоністськими бар'єрами, а банківський і фінансовий сектор за рахунок переваг у законодавстві міг розраховувати на подальший приплив капіталу з інших європейських держав. Відтак представники бізнесу побоювалися, що приєднання до ЄС позбавить їх усіх цих важливих переваг [2, с.100]. Однак уже тоді в 1956 р. швейцарський уряд уклав з ЄСВС угоду про транзит вугілля та сталі через територію Швейцарії, а також угоду про проведення постійних консультацій з Вищим керівним органом ЄСВС.

Несприйняття Швейцарією неофункціоналістських підходів європейської інтеграції підштовхнуло її в 1957-1958 рр. до активних дій і консультацій з приводу утворення іншої організації, яка б об'єднала держави, які не приєдналися до ЄЕС, в зону вільної торгівлі. Участь Швейцарії у цьому процесі була продиктована її небажанням опинитися в ізоляції між двома торгівельними блоками держав.

В результаті підписання 4 січня 1960 р. Стокгольмської конвенції (набула чинності 3 травня 1960 р.) сім держав (Данія, Великобританія, Австрія, Норвегія, Португалія, Швеція та Швейцарія) заснували Європейську асоціацію вільної торгівлі (ЄАВТ). Умови об'єднання були досить сприятливими для Швейцарії: створення зони вільної торгівлі промисловими товарами, автономія національної торгівельної політики, відсутність будь-якого наднаціонального регулювання, політичної інтеграції та регулювання торгівлі з третіми державами. Порівняно з ЄС, ЄАВТ володіла значно меншим потенціалом для розвитку. По-перше, у зв'язку з відсутністю політичної волі до поглиблення співпраці, а, по-друге, через територіально-географічну розпоршеність держав-членів (на відміну від географічної компактності ЄС) [2, с.22].

Після того як Великобританія, Данія і Норвегія звернулися до ЄЕС з проханням про членство, Швейцарія разом з іншими нейтральними державами (Австрія, Швеція) розпочали реалізовувати зовнішньополітичну стратегію, направлену на формування асоційованих взаємовідносин з ЄЕС [3, с.736]. 15 грудня 1961 р. Міністерство закордонних справ Швейцарії звернулося до Ради міністрів ЄЕС з проханням розпочати переговори про набуття нею асоційованого членства. Однак через внутрішні протиріччя в ЄЕС переговори так і не були розпочаті, а після того, як президент Франції Шарль де Голль заблокував членство Великобританії в цій організації, позиція Швейцарії знову змінилася і Федеральний уряд повернувся до курсу проведення прагматичної політики, націленої на міждержавну співпрацю [1, с.104]. Прикладом такої співпраці можна вважати підписання в 1969 р. угоди про торгівлю окремими видами сиру [4, с.23].

Таким чином, на першому етапі співпраці (1945 – 1972 рр.) на основі консенсусу політичних та економічних еліт відбулось вироблення позиції Швейцарської Конфедерації щодо європейської інтеграції, підписання перших угод про співпрацю з ЄС і приєднання до ЄАВТ, яка стала своєрідною

економічною протигагою Співтовариствам і загрозою уникнення політичної та економічної ізоляції.

Другий етап розпочався в 1972 році, після того як стало відомо, що дві держави-члени ЄАВТ Великобританія і Данія після тривалих зусиль таки приєднуються до ЄС, тоді як членство Норвегії було відхилене її громадянами на референдумі. Вихід Великобританії і Данії з ЄАВТ породило цілий ряд проблем, зокрема пов'язаних з тим, чи переглядатимуться ними умови торгівельних відносин з державами ЄАВТ шляхом ліквідації з ними зони вільної торгівлі. В результаті переговорів державам, які залишилися членами ЄАВТ, було запропоновано підписати з ЄС договори про вільну торгівлю промисловими товарами [2, с. 25]. Таке рішення було повністю в інтересах Швейцарії, адже дозволяло їй отримати доступ до важливих для неї ринків Німеччини, Франції, Італії та Нідерландів. 22 червня 1972 р. був підписаний договір між Швейцарією та ЄС про зону вільної торгівлі промисловими товарами, який вступив у дію 1 січня 1973 р. Договір ліквідував мита і кількісні обмеження на торгівлю промисловими та окремими сільськогосподарськими товарами. Для контролю за дотриманням умов договору передбачалося утворення лише міждержавного спільного комітету, який не мав жодних наднаціональних чи арбітражних повноважень, що цілком влаштовувало швейцарський уряд. Швейцарія була єдиною державою, яка з даного питання вирішила провести загальнонаціональний референдум. 3 грудня 1972 року 72,5% громадян і більшість у всіх кантонах проголосували за ратифікацію договору.

Укладання договорів між державами-членами ЄАВТ і ЄС означувало собою фактичне закінчення поділу Європи на два економічні угруповання і стало підґрунтям для пришвидшення економічного розвитку на континенті впродовж двох наступних десятиліть [5, с.10-11]. Відбулось істотне зближення позицій між державами, що заклало фундамент майбутнього об'єднання у спільний економічний простір. Також протягом 1970-1980 рр. намітився процес поступової маргіналізації політичного і економічного впливу ЄАВТ, зокрема через зменшення кількості її членів, які виходили задля вступу в ЄС (1972 – Великобританія і Данія, а в 1986 – Португалія). Для Швейцарії цей етап був відзначений значним розвитком торгових відносин з ЄС, а також поступовою зміною відношення політичної та економічної еліти до інтеграційних процесів. Протягом цього періоду було підписано ряд договорів: 1974 р. – договір у сфері торгівлі продукцією гондлярства, 1986 р. – договір про торгівлю товарами сільськогосподарського і несільськогосподарського призначення, 1989 р. – договір про торгівлю програмним забезпеченням та угода в сфері страхування (окрім страхування життя), 1990 р. – договір про спрощення процедури митного контролю, а також ряд договорів у сфері наукових досліджень [4, с.23].

Третій етап розпочався з ініціативи створення спільного для ЄС і ЄАВТ економічного простору в кінці 1980-х рр. У квітні 1984 року в Люксембурзі

відбулася перша зустріч на рівні міністрів держав-членів ЄС і ЄАВТ, на якій 18 держав озвучили ідею створення в майбутньому єдиного економічного простору на основі запровадження чотирьох свобод – вільного руху товарів, послуг, людей і капіталу. Також було домовлено про розширення співпраці на сферу наукових досліджень і сталого розвитку, та про усунення адміністративних бар'єрів для торгівлі [2, с.26-27].

Позиція Швейцарії в даному процесі передбачала укладання двосторонніх угод виключно на міжурядовій основі від імені кожної держави-члена ЄАВТ без залучення організаційних структур ЄАВТ. Швейцарія прагнула будь-що уникнути розширення повноважень керівних органів Асоціації та над її націоналізацією. Однак 17 січня 1989 р. Президент Єврокомісії Жак Делор у зверненні до Європарламенту сформулював ключові ідеї майбутнього спільного економічного простору з державами ЄАВТ, які в своїй основі суперечили намірам Швейцарії. Ініціатива Делора стосувалася розробки нової форми асоціації, яка б отримала чіткі інституційні обриси у формі спільного органу прийняття рішень і управління, і яка б передбачала гармонізацію правових норм шляхом інкорпорації правового доробку ЄС в правові системи держав-членів ЄАВТ та прийняття юрисдикції Європейського Суду. Така ініціатива знайшла підтримку в переважній більшості держав-членів ЄАВТ, які розпочали рух в напрямку набуття повноправного членства в ЄС, однак не відповідала інтересам Швейцарії. Починаючи з середини 1989 р., в середовищі ЄАВТ стався розкол на прихильників ініціатив Єврокомісії (Австрія, Швеція, Фінляндія) і їх противників (Швейцарія, Ісландія). В ході тривалих переговорів швейцарському уряду, задля уникнення ізоляції, довелося піти на значні поступки і врешті підписати в травні 1992 р. Угоду про створення Європейського економічного простору (ЄЕП) і в тому ж місяці подати заявку про початок переговорів про членство в співтоваристві. Дане рішення підтримали чотири з семи членів Федеральної ради і воно було аргументоване наступним чином: 1) закінченням холодної війни; 2) інституційною слабкістю договору про заснування ЄЕП; 3) рішенням трьох держав-членів ЄАВТ розпочати переговори про членство в ЄЕС; 4) прийняттям Маастрихтського договору, який давав початок Європейському Союзу. Рішення було сильно розкритиковане як правими політичними партіями, так і більшістю бізнесових та суспільних груп. На референдумі 6 грудня 1992 р., якому передувала найбільш емоційно напружена і дискусійна агітаційна кампанія в історії Швейцарії, незначною більшістю (50,3%) громадяни відхилили приєднання Швейцарії до ЄЕП, що відповідно призвело і до замороження переговорів про членство в ЄС. Як результат, Швейцарія залишилася єдиною державою ЄАВТ, яка не набула членства в ЄЕП. Після провалу інтеграційної стратегії було прийняте рішення продовжувати розбудовувати відносини з Європейським Союзом на основі двостороннього співробітництва, в якому ЄАВТ більше не відіграла практично жодної ролі. Хоча, завдяки член-

ству в ЄАВТ, Швейцарія отримала можливість в якості спостерігача здійснювати моніторинг функціонування Європейського економічного простору та стежити за розвитком правового доробку ЄС [1, с.111-112].

Цей етап (1984-1992 рр.) можна охарактеризувати як етап трансформації підходів Швейцарії до інтеграційних процесів, що відбулося в результаті дії наступних чинників: 1) поглиблення інтеграції та територіальне розширення Європейського Союзу, що загрожувало ізоляції держав, які перебували осторонь від інтеграційних процесів; 2) закінчення холодної війни послабило потребу ряду держав у дотриманні жорсткого нейтралітету; 3) поступова маргіналізація ЄАВТ, як організації, що покликана захищати держави, що в силу різних причин не інтегрувалися до ЄС. На цьому етапі було подолано традиційний скепсис швейцарської еліти стосовно інтеграції, однак в силу спротиву суспільства довелося шукати альтернативи інтеграції, яка згодом була знайдена у формі білатеральних відносин.

Результати референдуму мали переломне значення для європейської політики Швейцарії і ознаменували собою початок четвертого етапу у розвитку взаємовідносин з ЄС. Вердикт громадян значно обмежив поле для діяльності швейцарського уряду, метою якого була мінімізація економічних втрат, які Швейцарія зазнала через відмову від участі в ЄЕП. Нове завдання Федеральної ради полягало в побудові відносин з ЄС на двосторонній і міжурядовій основі, а також трансформація власного внутрішнього ринку, шляхом його пристосування до спільного ринку ЄС [6, с.216-217]. На даному етапі європейська політика Швейцарії здійснювалася без будь-якого огляду на її членство в ЄАВТ, членами якої після 1995 року, коли Австрія, Фінляндія і Швеція приєдналися до ЄС, залишилися тільки чотири територіально віддалені держави: Швейцарія, Ліхтенштейн, Норвегія та Ісландія.

В грудні 1994 року розпочалися офіційні переговори між Швейцарією і ЄС про укладання пакета договорів у семи сферах (автомобільного і повітряного транспорту, зняття технічних бар'єрів у торгівлі, наукового співробітництва, сільського господарства, здійснення державних закупівель і вільного руху осіб). До цього часу між двома сторонами вже діяло близько 25 угод як двостороннього (між Спільнотою і Конфедерацією), так і багатостороннього характеру (між Співтовариством і ЄАВТ) [7, с.104-105].

Перший пакет із семи галузевих угод (Двосторонні угоди I) між ЄС і Швейцарією підписано 21 липня 1999 р. в Люксембурзі (табл.1). Угоди були успішно підтримані на швейцарському референдумі 21 травня 2000 р. (67,2%) і набули чинності 1 липня 2002 р.

Серед усіх білатеральних угод другого пакета підтвердження на референдумі потребувала лише угода про приєднання до Шенгенської і Дублінської угод. В червні 2005 р. 54,6 % громадян Конфедерації підтримали угоду і Двосторонні угоди II в повному обсязі набрали чинності в 2008 році.

Таблиця 1

Двосторонні угоди першого пакета

Сфера застосування угоди	Короткий зміст і значення угоди
Наукові дослідження	Угода передбачає поглиблення співпраці в сфері наукових досліджень, яка була започаткована в 1985 р. Йдеться про рівний доступ швейцарських науковців і наукових установ до рамкових програм Європейського Союзу. Зокрема, вони отримали право створювати консорціуми з науковцями ЄС і претендувати на фінансування з бюджету Єврокомісії.
Зняття технічних бар'єрів у торгівлі	Передбачається взаємне визнання та уніфікація стандартів (сертифікатів, тестів, дозволів) стосовно цілого ряду промислових товарів. Визнається еквівалентність швейцарського законодавства з правовими нормами ЄС, що здевелює виробництво на ринках двох сторін. Однак дані домовленості діють лише для продукції виробленої на території ЄС і Швейцарії і не стосуються сертифікованих однією зі сторін товарів з третіх держав.
Вільний рух людей	Найбільш важлива угода з першого пакета, яка передбачає поступове відкриття ринку праці і запровадження вільного руху між громадянами двох сторін. Передбачається взаємне відкриття ринку праці для всіх категорій працівників включно з самозайнятим населенням, взаємне визнання дипломів про освіту і координація соціального страхування. Угода наблизила швейцарське законодавство до соціальних стандартів ЄС.
Повітряний транспорт	Угода передбачає надання доступу Швейцарії на взаємній основі до європейського ринку цивільної авіації шляхом прийняття нею <i>acquis communautaire</i> в даній сфері. Надає арбітражні повноваження Європейському суду, а тому є єдиною угодою з даного пакета, яка є «угодою про інтеграцію» [1, с.38].
Наземний транспорт	Запроваджує координацію транспортних політик двох сторін, а також взаємне відкриття ринків для транспортних перевезень товарів і людей автомобільним і залізничним транспортом. Знімаються обмеження на рух вантажних автомобілів по території Швейцарії, однак залишилися відносно високі тарифи на перевезення автомобільним транспортом для заохочення використання залізничних перевезень. Швейцарія і ЄС зобов'язалися розвивати залізничну інфраструктуру, зокрема будівництво Трансальпійського залізничного тунелю.
Сільське господарство	Угода запроваджує лібералізацію торгівлі окремими категоріями сільськогосподарської продукції шляхом зменшення мит і зменшення або відміни немитних бар'єрів, що забезпечує кращий взаємний доступ до внутрішніх

	ринків. Домовленості не стосуються торгівлі м'ясом, зерном і молоком. Також угода запроваджує взаємне визнання технічних стандартів і вимог до сільськогосподарської продукції в тому числі до біологічного землеробства.
Державні закупівлі	Угода регулює процедури проведення тендерів на національному і регіональному рівнях у сфері постачання води і електроенергії, громадського транспорту та проведення робіт і ґрунтується на принципах вільного доступу зацікавлених сторін, прозорості відбору.

Джерело: Vahl M. Integration without membership: Switzerland bilateral Agreements with EU/ M. Vahl, N.Grolimund. – Brussels: Center for European Policy Studies, 2006. – 122 p.

22 жовтня 2004 р. Європейський Союз і Швейцарія парафували другий пакет білатеральних угод (Двосторонні угоди II), який складався з дев'яти секторальних угод (табл. 2).

Таблиця 2

Двосторонні угоди другого пакета

Сфера застосування угоди	Короткий зміст і значення угоди
Співробітництво між правоохоронними органами та юстицією	Приєднання Швейцарії до Шенгенської і Дублінської угоди на основі моделі асоціації (яка вже застосовувалась для Ісландії і Норвегії) і, як результат, запровадження співробітництва між правоохоронними органами та юстицією обох сторін у сфері міграції, надання притулку, нелегального перетину кордонів, боротьби з організованою злочинністю.
Оподаткування банківських вкладів	Швейцарія зобов'язалася оподатковувати вклади громадян ЄС, однак зі збереженням банківської таємниці.
Боротьба з відмиванням грошей	Швейцарія зобов'язується допомагати органам ЄС у боротьбі з ухиленням від податків і митного контролю зі збереженням гарантій дотримання банківської таємниці.
Торгівля харчовими продуктами	Зниження ввізних мит для деяких видів харчових продуктів (шоколад, кава, кекси, супи тощо).
Статистика	Угода передбачає поступову гармонізацію ведення та обміну статистичними даними між Швейцарією і ЄС.
Пенсійне забезпечення	Швейцарія відмовляється від оподаткування пенсій чиновників держав-членів ЄС, які проживають на її території.
Охорона навколишнього	Швейцарія стала повноправним членом Європейської агенції

середовища	захисту навколишнього середовища.
Медіа-комунікації	Участь Швейцарії в європейській програмі MEDIA, яка покликана розвивати і реалізовувати спільні аудіовізуальні роботи.
Професійна освіта і молодіжна політика	Участь Швейцарії з 2007 року в європейських молодіжних програмах: SOKRATES (загальна освіта), LEONARDO DA VINCI (професійна освіта) та JUGEND (праця з молоддю)

Джерело: Schwok R. Die Beziehungen zwischen der Schweiz und der EU / R. Schwok, S. Bloetzer // Aus Politik und Zeitgeschichte. – 2005. – №36. – S.33-38

Особливою вимогою ЄС було запровадження для білатеральних угод принципу паралелізму, згідно з яким секторальні угоди можуть діяти лише одночасно. Якщо одна зі сторін розриває один із договорів – автоматично припиняють діяти і всі решта договорів у рамках угод першого і другого пакета. Ця вимога була висунута ЄС з метою захистити себе від вибіркового підходу до співробітництва у виключних інтересах однієї зі сторін.

І хоча білатеральні угоди не охоплюють усього спектра кооперації та інтеграції, який характерний для ЄЄП (зокрема мова йде про вільний рух послуг і капіталу, уніфікація законодавства у сфері функціонування корпорацій, прав інтелектуальної власності тощо), вони дають можливість Швейцарії уникнути ізоляції та втрати ринків збуту для своєї продукції на європейському континенті. Наразі, за свідченням багатьох аналітиків, білатеральний підхід забезпечує правильний баланс між втратою суверенітету та економічної незалежності в разі вступу до ЄС та ізоляцією і підтримується як політичною елітою, так і широким колом громадськості. На думку Р.Швока, «чим ближче Швейцарія зближається з ЄС на основі двосторонніх відносин, тим далі вона віддаляється від перспектив членства в Євросоюзі, яке навряд чи може відбутись у найближчі 10 років» [11].

Станом на 2010 р. ЄС залишається основним торговим партнером Швейцарії. На ЄС припадає 77,9 % (102,9 млрд. євро) швейцарського імпорту і 59,1 % (86,3 млрд. євро) – експорту. Дефіцит у торговельно-балансу з ЄС складає 16,6 млрд. євро. Тоді як частка держав ЄАВТ у торговельному балансі Швейцарії є досить мізерною (лише 0,2% від кількості імпорту і 0,4% – експорту). У торговельних показниках ЄС Швейцарія посідає четверте місце по імпорту (5,6%) і третє – по експорту (7,8%) [12].

І хоча торгівля Швейцарії з державами ЄАВТ

є незначною, дана організація продовжує відігравати важливу роль у зовнішньоекономічній і зовнішньополітичній стратегії Швейцарської Конфедерації. Швейцарія зацікавлена в збереженні і розвитку ЄАВТ виходячи з двох основних причин. По-перше, завдяки членству в ЄАВТ вона в якості спостерігача в Європейському економічному просторі має доступ до інформації, яка пов'язана з розвитком його правової бази і торговельних та неторговельних стандартів. По-друге, таке членство дозволяє їй підтримувати і розвивати економічні відносини з рештою держав світу, передоусім шляхом функціонування зон вільної торгівлі, які утворені ЄАВТ з 29 державами, що є навіть більше, ніж на сьогодні має ЄС.

Підводячи підсумок даного дослідження, можемо зазначити, що більш як за півстолітній період, Швейцарії вдалося вибудувати таку систему співробітництва з ЄС, яка дозволяє їй, з одного боку, залишатися вірною своїй традиційній політиці дотримання нейтралітету і збереження суверенітету, а з іншого – жорстко відстоювати свої національні інтереси, зокрема в економічній сфері. Встановлено, що розвиток відносин між Швейцарією і європейськими співтовариствами відбувався в чотири етапи, кожен з яких характеризувався якісним покращенням характеру співробітництва. Членство в ЄАВТ для Швейцарії і значущість цієї організації протягом тривалого часу було своєрідною гарантією, що держава не буде ізольованою внаслідок поглиблення процесу європейської інтеграції. Підтвердженням даної тези може бути аргумент, що Швейцарія двічі подавала заявку на членство в ЄС (в 1961 р. – на асоційоване, а в 1992 р. – на повноправне) саме в ті моменти, коли існувала реальна загроза розпаду ЄАВТ або втрати її політико-економічного значення. Сформулювалася закономірність, що криза ЄАВТ постійно штовхала Швейцарію до налагодження більш інтенсивних взаємовідносин з ЄС (прикладі початку 1960-х, 1970-х і 1990-х рр.). В середині 1990-х рр. Європейська асоціація вільної торгівлі, після того як її покинули Австрія, Швеція і Фінляндія, майже остаточно втратила свою економічну та політичну вагу і потенціал для розвитку, однак збереження її інституційної структури і механізмів функціонування є вкрай важливим для Швейцарії як у глобальному, так і в європейському контексті.

Ми також погоджуємося з думкою експертів, що подальший успіх білатерального характеру співпраці між ЄС і Швейцарією є сильним стримуючим фактором для її інтеграції в Європейський Союз і, навпаки, криза білатерального підходу може спровокувати активізацію дискусій у швейцарському політикумі щодо набуття повноправного членства в ЄС.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Schwok R. Specificities of Switzerland's Relations with EFTA and the EEA / R. Schwok / Bryn K., Einarsson G. EFTA 1960-2010: Elements of 50 Years of European History. – Layout: University of Iceland Press, 2010. – P.99-122
2. Schwok R. Switzerland – European Union: An Impossible Membership? / R. Schwok. – Peter Lang Pub, 2009. – 115 p.
3. Gehler M. Die Neutralen und die europäische Integration 1945 – 1995/ Gehler M., Steininger R. – Böhlau Verlag, 2000. – 802 S.
4. Vahl M. Integration without membership: Switzerland bilateral Agreements with EU/ M. Vahl, N. Grolimund. – Brussels: Center for European Policy Studies, 2006. – 122 p.

5. Zimmermann T. Die Stellung der Schweiz im Europäischen Integrationsprozess / T. Zimmermann / [Электронный ресурс]. – Режим доступа [29.12.11]: http://www.zimmermanthomas.de/publikationen/PDFsemarbdaus_cheu.pdf
6. Christen H. Schweiz / H. Christen / Weidenfeld W. Europa-Handbuch. – Bonn, 1999. – S. 208-220
7. Maiani F. European Integration without EU Membership: Models, Experiences, Perspectives / F. Maiani, R. Petrov, E. Mouliarova // EUI Working Papers. – MVP 2009/10. – 139 p.
8. Freiburghaus D. Königsweg oder Sackgasse? Sechzig Jahre schweizerische Europapolitik / D. Freiburghaus. – Zürich, 2009. – 448 S.
9. Schwok R. Die Beziehungen zwischen der Schweiz und der EU / R. Schwok, S. Bloetzer // Aus Politik und Zeitgeschichte. – 2005. – №36. – S. 33-38
10. Die Schweiz und Europa [Электронный ресурс]. – Режим доступа [25.12.11]: http://ius.unibas.ch/uploads/publics/6740/KAS_Sept_2010.pdf
11. Бизнес-сообщество Швейцарии традиционно негативно относится к возможности вступления страны в ЕС [Электронный ресурс]. – Режим доступа [25.12.11]: <http://b-mir.livejournal.com/4830.html>
12. Switzerland EU Bilateral Trade and Trade with the World [Электронный ресурс]. – Режим доступа [27.12.11]: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113450.pdf